

Factsheet PLEEGZORG 2017

Juli 2018

Soms kunnen kinderen (tijdelijk) niet bij hun ouders wonen, omdat het opgroeien of opvoeden daar niet goed gaat. Als ouders vrijwillig hulp vragen of de kinderrechter besluit dat een uithuisplaatsing noodzakelijk is, dan worden kinderen bij voorkeur geplaatst bij pleegouders, omdat deze vorm van opvang in gezinsverband het meest op de natuurlijke situatie lijkt. Pleegzorg is een vorm van jeugdhulp die onder de Jeugdwet en daarmee onder de verantwoordelijkheid van de gemeenten valt.

Pleegouders worden in eerste instantie binnen de familie of in het sociale netwerk gezocht. Pleegzorg kent verschillende vormen, voor korte en langere tijd, bij crisis en in deeltijd. Bij de hulp aan jeugdigen en hun ouders wordt altijd zoveel mogelijk maatwerk geboden.

In Nederland worden veel jeugdigen door familieleden of bekenden opgevoed wanneer dat door omstandigheden thuis niet mogelijk is. Wanneer bij deze informele zorg geen jeugdhulp- of pleegzorgorganisatie betrokken is, heet dit formeel geen pleegzorg. Deze informele zorg valt daarom buiten het bestek van deze factsheet.

Er zijn in Nederland 28 (regionale) jeugdhulporganisaties die pleegzorg aanbieden. Ze werken op het gebied van voorlichting en werving landelijk samen onder de naam *Pleegzorg Nederland*. Deze factsheet is samengesteld op basis van de cijfers die zijn aangeleverd door alle (regionale) pleegzorgorganisaties.

Pleegzorg Nederland is onderdeel van de brancheorganisatie Jeugdzorg Nederland.

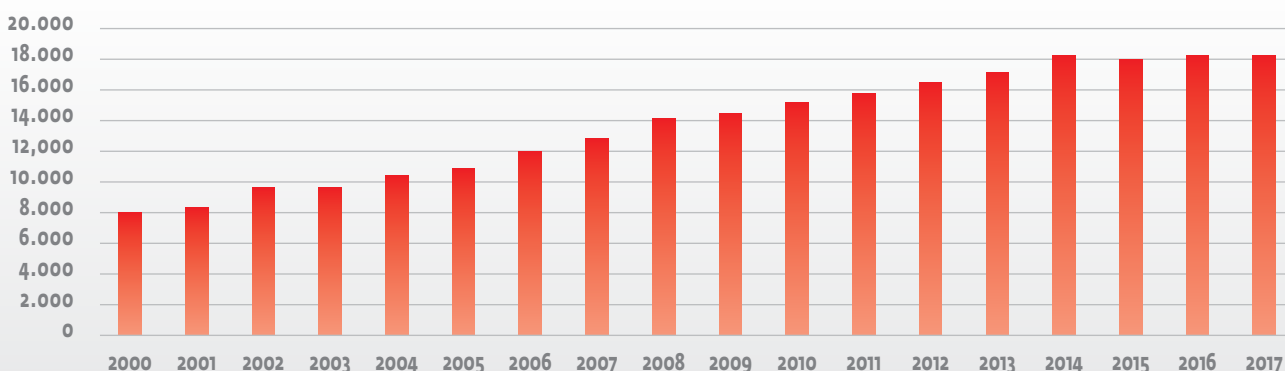
Deze factsheet bestaat uit drie onderdelen:

- A** Cijfers over 2017
- B** Het verhaal achter de cijfers & trends
- C** Visie en pleegzorgvarianten

A Cijfers over 2017

- In 2017 hebben 23.206 jeugdigen voor korte of langere tijd bij pleegouders gewoond. Dat is een toename van ruim 700 kinderen in vergelijking met 2016.
- Op 1 januari 2017 woonden in Nederland 18.349 jeugdigen bij pleegouders.
- In 2017 zijn 4.857 jeugdigen in pleegzorg ingestroomd en hebben 4.956 jeugdigen de pleegzorg verlaten.
- Op 31 december verbleven 18.273 jeugdigen bij pleegouders.
- In 2017 hebben 3% meer kinderen gebruik gemaakt van pleegzorg; deze toename betreft kortdurend verblijf bij pleegouders.
- Het aantal pleegkinderen is op peildatum 31 december al vier jaar nagenoeg gelijk gebleven (grafiek 1)

Grafiek 1: Totaal aantal pleegkinderen op peildatum 31 december 2000 - 2017

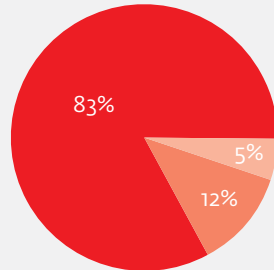

Pleegzorgvarianten

- 83% van de nieuwe pleegzorgplaatsingen in 2017 betreft voltijdpleegzorg.
- 12% van de plaatsingen betreft deeltijdpleegzorg, meestal in weekenden en/of vakanties.
- Bij 5% van de nieuwe plaatsingen gaat het om een combinatie van deeltijd- en voltijdpleegzorg¹.

Grafiek 2:
Instroom jeugdigen in pleegzorg in 2017, naar soort(en) opvang

■ Voltijd
■ Deeltijd
■ Combi deeltijd en voltijd

Met de inzet van deeltijdpleegzorg ter ontlasting van (pleeg) ouders kan een uithuisplaatsing of het voortijdig afbreken van een pleegzorgplaatsing ('breakdown') worden voorkomen.

In 2017 werd 46% van de pleegkinderen bij bekenden geplaatst: bij grootouders, tantes en ooms, onderwijzers of burens. Deze vorm van pleegzorg heet netwerkpleegzorg: er is sprake van een hulpvraag en van begeleiding van de pleegouders in verband met complexe problematiek bij het kind of in de opvoedings situatie. Van de lopende plaatsingen woont 45% van de pleegkinderen bij familie of bekenden.

Duur van het verblijf

Van alle jeugdigen die in 2017 pleegzorg hebben verlaten, woonde 44% langer dan een jaar bij pleegouders, waarvan 28% langer dan 2 jaar. Het aantal kinderen dat korter dan een jaar bij pleegouders heeft gewoond is in 2017 toegenomen van 49% naar 56% van het totaal aantal beëindigde plaatsingen.

Tabel 1: Verblijfsduur van de jeugdigen die pleegzorg in 2017 hebben verlaten

Korter dan 4 weken	13%
1 - 3 maanden	13%
3 - 6 maanden	13%
6 - 12 maanden	17%
1 - 2 jaar	16%
Langer dan 2 jaar	28%

Leeftijden

Pleegzorg is een vorm van jeugdhulp die bij een uithuisplaatsing voor jeugdigen van alle leeftijden wordt ingezet. 3% van de pleegkinderen maakte op 31 december gebruik van voortgezette pleegzorg na hun 18de verjaardag: dat zijn 550 jeugdigen.

Met ingang van 1 juli 2018 kunnen pleegkinderen standaard tot 21 jaar in hun pleeggezin verblijven, tenzij het pleegkind heeft aangegeven geen gebruik meer te willen maken van

pleegzorg. Daarover hebben Jeugdzorg Nederland, de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) en het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport afspraken gemaakt. Ondertussen bereidt het ministerie een wetswijziging voor, waardoor ook in de Jeugdwet komt te staan dat pleegzorg standaard tot 21 jaar wordt geboden.

In 2017 zijn iets meer meisjes dan jongens bij pleegouders geplaatst: 52% meisjes tegenover 48% jongens.

Tabel 2: Leeftijden van pleegkinderen

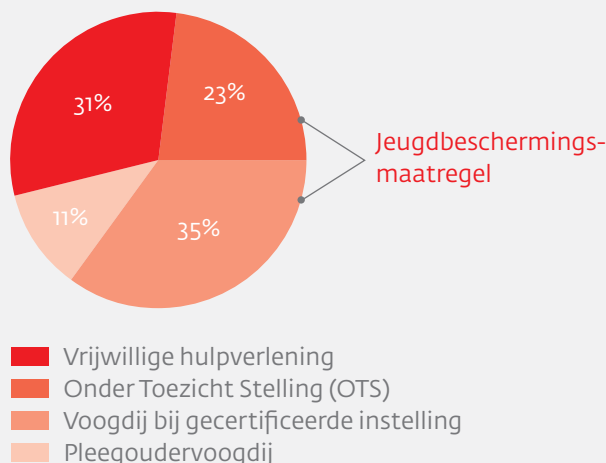
Leeftijd	Jeugdigen die in 2017 bij pleegouders zijn geplaatst	Alle pleegkinderen die op 31-12-2017 bij pleegouders woonden
0 - 4 jaar	31%	14%
5 - 11 jaar	35%	41%
12 - 14 jaar	16%	21%
15 - 17 jaar	17%	21%
18 jaar en ouder	1%	3%

¹ Jeugdigen die gebruik maken van twee pleegzorgvarianten tellen in het totaaloverzicht van jeugdigen die gebruik maken van pleegzorg één keer mee.

Vrijwillig of jeugdbescherming

- 31% van de pleegkinderen verblijft bij pleegouders in het kader van vrijwillige hulpverlening, dat wil zeggen dat de ouders het gezag hebben en instemmen met de plaatsing bij pleegouders. Dat is een toename van 16% in vergelijking met 2016.
- Bij 58% van de jeugdigen die bij pleegouders wonen is er sprake van een jeugdbeschermingsmaatregel:
 - voor 23% van de pleegkinderen is dat een Onder Toezicht Stelling (OTS).
 - voor 35% van de pleegkinderen ligt de voogdij bij een gecertificeerde instelling.
- Bij 11% van de pleegkinderen is er sprake van pleegoudervoogdij. Eén of beide pleegouder(s) hebben dan de voogdij over hun pleegkind, met behoud van een pleegcontract, een pleegvergoeding en begeleiding.

Grafiek 3: Vrijwillig of jeugdbescherming

Uitstroom

In 2017 hebben 4.956 jeugdigen pleegzorg verlaten. Het overgrote deel van deze plaatsingen, namelijk 73%, is volgens plan beëindigd. 13% van de plaatsingen is voortijdig beëindigd, in overeenstemming tussen de cliënt, de pleegzorgorganisatie en de verwijzer (gemeente of jeugdbescherming). In een klein deel van de gevallen is de zorg

eenzijdig voortijdig beëindigd: in 4% van de gevallen door de cliënt en in 4% door de pleegzorgorganisatie. Tot slot is de zorg in 6% van de gevallen door externe omstandigheden of door overmacht beëindigd. Het gaat dan meestal om een verhuizing en overdracht naar een andere pleegzorgorganisatie.

Breakdown²

In 2017 wordt voor het eerst gerapporteerd over *breakdown*. Hieronder wordt verstaan de beëindiging van een pleegzorgplaatsing die niet gepland en niet gewenst is. Bij 590 beëindigde plaatsingen was er sprake van een breakdown. Dat betreft 2,85% van alle pleegkinderen die in 2017 voor korte of langere tijd bij pleegouders hebben gewoond.

Het breakdownpercentage over 2017 is een eerste referentiegetal, dat voor de komende jaren als ijkpunt kan worden gebruikt om te toetsen of de inspanningen om te komen tot meer continuïteit in de pleegzorg, zoals o.a. in het Actieplan Pleegzorg zijn vastgelegd, effect hebben.

Wachten op pleegzorg

Op 31 december 2017 wachtten 177 jeugdigen op pleegzorg. Voor hen is nog geen bemiddeling gestart. De helft van de jeugdigen die wacht op een plaatsing bij pleegouders is tussen de 5 en 12 jaar. Daarnaast was op 31 december voor 608 jeugdigen de aanvraag voor plaatsing bij pleegouders in behandeling bij een pleegzorgorganisatie. Voor hen wordt een passend

pleeggezin gezocht: de bemiddeling is gestart, maar een plaatsing is nog niet (definitief) rond. Dit heeft voornamelijk te maken met een tekort aan pleegouders en gebrek aan opties voor een goede bemiddeling (match). 41% van de jeugdigen waarvoor een aanvraag voor plaatsing bij pleegouders in behandeling is bij een pleegzorgorganisatie wacht op deeltijdpleegzorg.

² Een heel belangrijk verschil tussen de (wetenschappelijke) pleegzorgonderzoeken en de registratie voor de factsheet pleegzorg 2017 is de periode waarover is gemeten. In de meeste onderzoeken wordt nagegaan hoeveel kinderen over een periode van een aantal jaar een breakdown hebben meegemaakt. Deze factsheet zegt alleen iets over het aantal breakdowns in 2017, en niets over de daadwerkelijke continuïteit die er al dan niet is voor kinderen gedurende de hele periode dat ze bij pleegouders wonen. Aangezien het over één jaar gaat, is het heel logisch als het percentage lager uitvalt dan de percentages uit de onderzoeken die tot nu toe zijn gedaan.

Pleegouderbestand

In totaal zetten 16.655 pleeggezinnen zich in voor de opvang van 23.206 pleegkinderen. In 2017 zijn 2.647 nieuwe pleegouders geaccepteerd. In 2017 zijn 2.620 pleegouders gestopt: 1.485 netwerkpleegouders en 1.135 bestandspleegouders.

Informatie over het aantal pleeggezinnen per gemeente kan worden opgevraagd op:

www.supergewonemensengezocht.nl/3500-pleegouders-gezocht/

Tabel 4: Pleegzorgcijfers 2010 - 2017: aanmeldingen van pleegouders en plaatsingen van kinderen

	Pleegouders		Pleegkinderen
	Belangstellenden die informatie hebben aangevraagd	Geaccepteerde (nieuwe) pleegouders	Op 31 december
2010	5.470	2.991	15.206
2011	16.203	2.853	15.778
2012	10.938	3.066	16.530
2013	10.785	3.325	17.247
2014	9.852	3.084	18.175
2015	12.408	2.919	17.934
2016	8.469	2.471	18.275
2017	11.425	2.647	18.273

B Het verhaal achter de cijfers & trends

Campagne *Supergewone mensen gezocht*

In september 2015 is de campagne *Supergewone mensen gezocht* van start gegaan met als doel het vergroten van de naamsbekendheid van pleegzorg en het werven van nieuwe pleegouders. Na een dip in 2016 is de effectiviteit

van de campagne in 2017 toegenomen met name door de wervingsacties in de Week van de Pleegzorg. In 2017 hebben 11.425 mensen informatie over pleegzorg aangevraagd. Dat is een toename van 35% in vergelijking met 2016.

Trends

- In de Jeugdwet is vastgelegd dat jeugdigen die (tijdelijk) niet thuis kunnen wonen bij voorkeur in een gezinsomgeving worden geplaatst. Hiermee is er een wettelijke basis voor het beleid dat al een aantal jaren geleden is ingezet, waarbij de jeugdhulp wordt omgebouwd en jeugdigen minder in groepen worden geplaatst en vaker in pleegzorg of andere kleinschalige gezinsvormen. In 2017 heeft dit geleid tot een toename van het aantal kinderen dat voor korte tijd bij pleegouders verblijft met 3%.
- In 2017 was er een toename van het aantal mensen dat informatie over pleegzorg heeft opgevraagd van 35% in vergelijking met 2016.
- In 2017 zijn meer pleegouders ingestroomd dan uitgestroomd. In 2017 zijn 2.647 nieuwe pleeggezinnen geaccepteerd. Dat is 7% meer dan in 2016.
- Er is sprake van een afname van het aantal pleegkinderen met een jeugdbeschermingsmaatregel en een toename van het aantal pleegzorgplaatsingen in het vrijwillig kader.
- Ondanks de VNG inkoophandreiking 'pleegzorg' en alle inspanningen voor een fair tarief (voor goede zorg) is er sprake van een toenemende diversiteit in de tarieven waarvoor gemeenten pleegzorg inkopen. Er zijn gemeenten die in 2017 hun tarieven in positieve zin hebben bijgesteld. Er blijft echter een grote variëteit in wat al dan niet onderdeel is van het pleegzorgtarief, zoals bijvoorbeeld de vergoeding van bijzondere kosten aan pleegouders en extra hulp aan de ouders van een pleegkind. Het stelsel van verantwoording en afrekening met veel verschillende gemeentes is ingewikkeld en arbeidsintensief. En soms zijn de tarieven simpelweg niet kostendekkend.

Vraag en aanbod

Voor een succesvolle plaatsing is een zorgvuldige matching tussen pleegkind en pleegouders belangrijk. Door een tekort aan pleegouders is de gewenste match niet altijd mogelijk. Dit geldt met name voor jeugdigen van 10 jaar en ouder en voor broertjes en zusjes die daardoor niet samen in één pleeggezin geplaatst kunnen worden. Ook voor intensievere vormen van deeltijdpleegzorg en voor jeugdigen met ernstige emotionele-, hechtings- en/of gedragsproblemen blijft het moeilijk om geschikte pleegouders te vinden. Mede door de transformatie van de jeugdhulp worden er meer inspanningen verricht om een uithuisplaatsing te voorkomen. Dit leidt tot meer

deeltijd-aanmeldingen waarbij de gevraagde periode bij pleegouders intensiever is (bijvoorbeeld 3 à 4 dagen per week of meer dan 2 weekenden per maand). Veel pleegouders willen of kunnen dit niet bieden.

Om de draagkracht van pleegouders te vergroten, zijn goede begeleiding en het versterken van de opvoedvaardigheden van pleegouders belangrijk. Voor een aantal jeugdigen is plaatsing bij pleegouders echter niet haalbaar of gewenst door de complexiteit van de problemen. Bij deze jeugdigen wordt gekeken of die in een kleinschalige omgeving kunnen worden geplaatst met professionele opvoeders, zoals in een gezinshuis.

Actieplan pleegzorg

Jeugdzorg Nederland werkt samen met de Nederlandse Vereniging voor Pleeggezinnen (NVP), gemeenten (VNG), het Nederlands Jeugdinstituut (Nji) en de ministeries van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en Justitie en Veiligheid (J&V) aan het Actieplan Pleegzorg. Doel van het actieplan is om de pleegzorg te verbeteren en actuele vraagstukken op te lossen.

Belangrijke programma's binnen dit actieplan zijn:

Versterken van de kracht van pleegouders. Daarin wordt geïnvesteerd in een goede toerusting, en het bevorderen van

deskundigheid van pleegouders, zodat die hun pleegouderschap zo goed mogelijk kunnen vervullen en kunnen volhouden.

Ruimte voor Jeugdhulp in gezinsvormen. De Jeugdwet geeft gemeenten de opdracht om kinderen 'zo thuis mogelijk te laten opgroeien'. Dat kan met jeugdhulp in gezinsvormen. Om dit goed vorm te geven worden gemeenten ondersteund om pleegzorg en andere gezinsgerichte vormen van jeugdhulp goed te integreren in het brede sociale domein.

C Visie en pleegzorgvarianten

In de landelijk geformuleerde visie op pleegzorg zijn twee pleegzorgvarianten benoemd: de **hulpverleningsvariant** en de **opvoedingsvariant**. De achterliggende gedachte is dat alle betrokkenen in de pleegzorg, het pleegkind, diens ouders en pleegouders, snel duidelijkheid krijgen over de termijn en het doel van de plaatsing.

Bij de **hulpverleningsvariant** is het doel om de oorspronkelijke opvoedings situatie te herstellen. Binnen een vooraf gestelde termijn van een half jaar tot een jaar wordt intensief met de ouders van het pleegkind samengewerkt. Als blijkt dat er geen mogelijkheden zijn om de jeugdige terug bij diens ouders te plaatsen, wordt de hulpverleningsvariant omgezet naar de opvoedingsvariant binnen pleegzorg (in hetzelfde of in een ander pleeggezin) of wordt doorgeplaatst naar een andere vorm van jeugdhulp. De hulpverleningsvariant kan ook starten als crisispleegzorg wanneer de situatie zo ernstig is dat een jeugdige acuut uit huis moet worden geplaatst.

In de **opvoedingsvariant** wordt een pleegkind voor langere tijd door pleegouders opgevoed. Het doel van de plaatsing

is om continuïteit, opvoedingszekerheid en optimale ontwikkelingskansen voor het pleegkind te creëren. Contact met de ouders blijft, waar mogelijk, bestaan. Daarbij bestaat de mogelijkheid dat pleegouders de voogdij krijgen, met behoud van pleegcontract, pleegvergoeding en begeleiding.

Tot slot is er de **deeltijdpleegzorg**. Die omvat verschillende mogelijkheden om pleegzorg als aanvulling op de dagelijkse zorg en opvoeding van een jeugdige in te zetten, zoals via steun- of meeleefgezinnen die een aantal uren of dagdelen per week voor een pleegkind zorgen of bijvoorbeeld in het weekeinde of in de vakanties. Deze variant wordt veel gebruikt als preventieve hulp voor jeugdigen die thuis wonen, maar waar de zorg en opvoeding voor de ouders zwaar vallen. Zo kan een uithuisplaatsing worden voorkomen. Deeltijdpleegzorg kan ook worden ingezet voor jeugdigen die in een groep wonen of ter ontlasting van een ander pleeggezin.

Algemene informatie over pleegzorg en pleegouderschap staat op www.pleegzorg.nl.